

ORTODOKSISEN USKONNON KOE 27.9.2013 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Alla oleva vastausten piirteiden ja sisältöjen luonnehdinta ei sido ylioppilastutkintolautakunnan arvostelua. Lopullisessa arvostelussa käytettävistä kriteereistä päättää tutkintotoimikunta.

Ortodoksisen uskonnon koe on luonteeltaan kypsyyskoe, jonka tarkoituksena on mitata oppiaineen keskeisten sisältöjen hallintaa ja tavoitteiden toteutumista. Oleellista on oman uskonnon, ortodoksisen kristillisen perinteen, tunteminen sekä sen suhde muihin kristillisiin perinteisiin ja muihin uskontoihin ja katsomuksiin myös suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Oleellista on myös uskonnon ymmärtäminen yhtenä inhimillisen kulttuurin vaikuttavana pohjavirtana. Kokeen tarkoituksena on mitata kokelaan uskonnollista ja katsomuksellista yleissivistystä lukion ortodoksisen uskonnon tavoitteiden ja sisältöjen kannalta.

Tehtävä 1

Vastauksessa tuodaan esiin vuorisaarna Jeesuksen tunnetuimpana puheena, johon on koottu yhteen Jeesuksen opetuksen keskeisiä ajatuksia muun muassa ihmisten yhteiselämästä ja suhteista lähimmäisiin. Sellaisena se välittää Jeesuksen uskonnollista ja eettistä opetusta olennaisimmalla tavalla. Hyvässä vastauksessa esitellään esimerkkejä vuorisaarnan runsaasta sisällöstä: Jeesus ja laki, Isä meidän -rukous, autuaaksijulistus. Vastaukselle on eduksi todeta autuuden lauseiden merkitys Jumalan valtakunnan julistuksena sekä niiden käyttö liturgiassa kolmantena antifonina. Vastauksessa voi käsitellä myös Isä meidän -rukouksen käyttöä eri yhteyksissä.

Tehtävä 2

Vastauksessa tulee käsitellä kirkon ja kristinuskon aseman 300-luvulla tapahtunutta asteittaista muutosta, keisari Konstantinuksen uskontopoliittista linjaa sekä Milanon ediktin ja uskonnonvapauden merkitystä. Kristinusko kehittyi, ja siitä tuli vuonna 380 Rooman valtionuskonto. Tämän seurauksena Euroopasta alkoi tulla kristillinen maanos. Vastauksesta tulee käydä ilmi kehityksen poliittinen motiivi: valtakunnan yhtenäisyyden turvaaminen. Pääkaupungiksi tuli Konstantinopoli. Kirkolla tuli olemaan suuri vaikutus yhteiskuntaan, kirkkorakennuksia rakennettiin yhä enemmän, ja luostarilaitos samoin kuin kristillinen kulttuuri kehittivät. Tällä oli suuri vaikutus lainsäädäntöön ja elämäntapaan. Vastauksessa voi käsitellä myös kirkon ja keisarin yhteistyön sisältöä ja merkitystä.

Tehtävä 3

Vastauksesta käyvät ilmi taustatekijöinä ortodoksisuuden ja venäläisyyden liitto, panslavismi, valtakunnan yhtenäistämispolitiikka. Myös toinen sortokausi ja Karjalan veljeskunnan toiminta sekä piispojen Antoni, Nikolai, Sergei ja Kiprian oleelliset linjaukset otetaan huomioon. Hyvässä vastauksessa käyvät ilmi suomalaisuusliikkeen merkitys sekä luterilaisen kirkon toiminta Karjalassa. Vastauksessa voi käsitellä suomenkielisen ortodoksisen jumalanpalveluselämän alkuvaiheita, suomenkielisen valistustyön aloittamista sekä valistuneiden suomalaisten pappien (Sergei Okulov ym.) toimintaa. Hyvässä vastauksessa on nostettu esiin kysymys, pitääkö tulla luterilaiseksi ollakseen suomalainen vai pitääkö muuttua venäläiseksi ollakseen ortodoksi. Kokelas on oivaltanut suomalaisen (suomenkielisen) ortodoksisuuden kehittämisen luovana ratkaisuna haasteelliseen historialliseen tilanteeseen.

Tehtävä 4

Vastauksessa käsitellään vainajien yleisten ja yksityisten muistopäivien viettoa, vainajien muistelijumalanpalveluksia ja muistopalvelusten toimittamisen perinnettä. Kokelas osaa selvittää vainajien puolesta rukoilemisen, muistoaterioiden sekä haudoilla käynnin merkitystä.

Tehtävä 5

Vastauksessa tulee käsitellä mirhan käyttöä mirhavoitelun sakramenttina kasteen yhteydessä ja muussa kristillisessä kirkossa kastetun liittämiseksi ortodoksiseen kirkkoon sekä kirkon vihkimisessä, antiminssin vihkimisessä ja piispan siunatussa ikonin.

Tehtävä 6

Hyvässä vastauksessa juhla on osattu sijoittaa kirkkovuoden 12 suuren juhlan joukkoon. Viettoaiheeltaan se on jatkoa Neitsyt Marian syntymäjuhla (8.9.). Taustalla on vanhempien lupaus tuoda lapsi Jerusalemin temppeliin pyhitettäväksi ja opetettavaksi. Vastauksessa kerrotaan, että ylipappi Sakarias johdatti Marian temppelin kaikkeinpyhimpään: näin Mariasta oli tuleva kaikkeinpyhin Jumalan asumus, ihmiseksi syntyvän Jumalan Pojan äiti. Tämä on ihmisten pelastuksen ennuskuva. Vastauksessa voi kertoa, että tästä juhlasta alkaen jumalanpalveluksessa aletaan veisata jouluaiheisia hymnejä.

Tehtävä 7

Hyvässä vastauksessa eutanasia (kr. *eu* 'hyvä'; *thanatos* 'kuolema') on määritelty kattavasti. Nykyisin eutanasiaksi kutsutaan aktiivista toisen ihmisen elämän päättämistä tämän omasta pyynnöstä (esim. kuolemaan johtava sairaus, kestämaton kipu ja kärsimys). Eutanasia eroaa tilanteesta, jossa lääketieteellisestä interventtiosta luovutaan, koska se ei hyödytä potilasta. Hoidollisessa käytännössä tästä käytetään myös käsitettä "sallia luonnollinen kuolema" (SLK tai AND, "allow natural death"), jossa "luonnollinen" on vastakohtana eutanasialle, koska mitään aktiivisia toimia kuoleman jouduttamiseksi ei aloiteta. Palliatiivinen sedaatio, potilaan tietoisuuden alentaminen lääkityksellä silloin, kun kipu ja kärsimys koetaan sietämättömäksi, ei myöskään ole rinnastettavissa eutanasiaan. Eutanasia korostaa ihmisen omaa itsemääräämisoikeutta ja oman kuoleman hallintaa.

Kristillinen etiikka korostaa jokaisen ihmisen mittaamatonta ihmisarvoa Jumalan luomana yksilönä. Jumala on säätänyt ihmisen elinajan, niin syntymän kuin kuolemankin, eikä ihmisellä ole valtuuksia puuttua siihen. Hyvän vastauksen aineksia löytyy esimerkiksi seuraavien aihekokonaisuuksien pohdinnasta kristillisen etiikan näkökulmasta: medikalisoitu kuolema, luonnollinen kuolema, saattohoito, kärsimys ja kipu, kuolemanpelko ja itsemääräämisoikeus. Kristillistä näkemystä voi pohjustaa myös filosofisilla argumenteilla, mutta pääpainon tulee olla kristillisessä etiikassa.

Tehtävä 8

Hyvässä vastauksessa tulee eritellä kunkin kuvan sisältöä monipuolisesti. Kuvat liittyvät hindulaiseen, šintolaiseen ja buddhalaiseen uskontoperinteeseen. Hindulaisuuteen perustuvassa kuvassa on kuvattu Krishna paimenpoikana. Šintolaisuutta koskevassa kuvassa on toriiportti, joka erottaa pyhän paikan profaanista. Buddhalaisuutta koskevassa kuvassa on stupa, jossa säilytetään Buddhan pyhäinjäännöksiä.

Tehtävä +9

Vastauksessa tehdään selkoa siitä, ettei ortodoksinen kirkko katso edustavansa mitään erityistä kristinuskon lajia tai haaraa vaan uskoo olevansa suoraa jatkoa Kristuksen perustamalle ja apostolien levittämälle varhaiskirkolle. Se on sama kirkko kuin apostolien ja patristisen ajan kirkko. Se ei ole hallinnoltaan keskitetty laitos eikä yhtenäinen organisaatio vaan laaja ryhmä paikalliskirkkoja, joista toiset ovat autokefaalisia, toiset autonomisia. Vastauksessa tulee ymmärtää kirkon ykseyden rakentuvan yhteiselle opille, jumalanpalvelusperinteelle ja kanonisen oikeuden perinteelle. Opillisesti ortodoksisten paikalliskirkkojen kesken vallitsee täysin riittävä yksimielisyys. Kokelas osoittaa tuntevansa ekumeenisen patriarkaatin kunnia-primaatien merkityksen ja yleiskirkolliset tehtävät. Vastauksessa voi käsitellä vanhojen patriarkaattien ja muun muassa Moskovan patriarkaatin välisten suhteiden dynamiikkaa ja ongelmia, samoin diasporan kirkollisen hallinnon kysymyksiä.

Tehtävä +10

Tehtävä koskee monien tarkkailijoiden ja tutkijoiden esittämää näkemystä siitä, että uskontojen merkitys maailmassa on kasvanut viime vuosikymmeninä. Hyvässä vastauksessa väitetä arvioidaan viime aikojen tapahtumien valossa. Tällaisia ovat esimerkiksi uskonnon kasvava merkitys kansainvälisessä politiikassa: esim. Yhdysvallat (kristillisen oikeiston nousu, presidentti George W. Bush, teekutsuliike); Intia (hindulaisen nationalismin nousu 1980-luvulta lähtien); islamin ja lännen väliset suhteet (11. syyskuuta 2001, Muhammadin pilakuvat); sosialismin sortuminen. Uskonnot ovat kasvattaneet merkitystään maailmassa myös muulla tavoin: esim. uskontokarttojen muutokset (helluntailaisuuden räjähdysmäinen kasvu, kristinuskon kasvu globaalissa etelässä, islamin uusi läsnäolo Euroopassa), vaihtoehtoisen henkisyiden nousu ja uusateismin nostattama vilkas keskustelu.